

BİR FİLM “PROPAGANDA”

BİR KURUM “EPDK”

Elk. Müh. Cevat ŞAHİN
cevat.sahin@emo.org.tr

Yazının başlığına bakıldığında “Propoganda” filmi ile “Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu” kısa adıyla “EPDK” arasında ne gibi bir benzerlik olduğu sorulabilir. Hemen yanıtlayalım;

Yönetmen Sinan Çetin'in, “Propoganda” adlı filminde bir belde- de kurulan Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün yarattığı sosyal sorunlar, trajikomik bir ifadeyle anlatılmaktadır.

Gümrük muhafazanın tel çitleri köyü ikiye ayırmıştır. Ve artık köylüler karşı tarafa pasaportla geçmektedirler! İşte bu filmin bir karesinde Gümrük Muhafaza Müdürü MEHDİ ile arkadaşı arasında şu konuşma geçer:

-Ne güzel gümrük muhafazamız var değil mi?

Cevap, pasaportu olmadığı için karşıya geçemeyen arkadaşından gelir.

-Evet; ne de güzel karşıya geçemiyoruz değil mi?

İşte film ile EPDK “Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin 8. maddesindeki benzerlik burada yatmaktadır.

4628 sayılı EPDK yasasının 38. maddesi ile hüküm altına alınan “dağıtım sistemine ulaşımın, eşit taraflar arasında ayırım gözetmeksizin sağlanması” hususu yasa ile Dağıtım Lisansı Sahibi Tüzel Kişinin görevleri arasında yer almıştır.

EPDK ise bu görevin yerine getirilmesi gerektiğini 30 Aralık 2005'te hatırlamış ve 25.09.2002 tarihinde çıkarmış olduğu “Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin 8. maddesini değiştirerek o güne kadar hemen hemen hiç sorunsuz işleyen “bir başka müşterinin mülkiyetindeki tesisten faydalanma”yı düzenleyen 8. maddeyi yasanın

emrettiği” “dağıtım sistemine ulaşımın eşit taraflar arasında ayırım gözetmeksizin sağlanması” talebini kendi anlayışı doğrultusunda düzenlemiş ve uygulamanın yapılabilmesi için Dağıtım Lisansı sahibi tüzel kişinin bu tür tesisleri devralmasını şart koşmuştur.

Yeniden düzenlenen 8. madde ile teorik olarak sisteme ulaşım açısından eşitlik sağlanmış olmakla birlikte pratikte bu durum “SİSTEME ULAŞA-MAMA” açısından bir eşitlik olarak yansımıştır.

Şimdi filmin aynı karesine geri dönelim ve uyarlayalım;

EPDK diyor ki;

“Dağıtım sistemine ulaşım açısından eşitlik sağlayan ne güzel bir yönetmeliğimiz var değil mi?”

Yanıt sanayiciden, yatırımcıdan, tarımsal sulamadan, DSİ'den TCK'den ve tüm elektrik mühendislerinden geliyor.

“Evet ne de güzel sisteme ulaşamıyoruz değil mi”

Bu noktada belleklerimizi tazeleyelim ve bu konudaki uygulamaların dününü ve bugününü anımsayalım.

Bilindiği üzere; EPDK tarafından düzenlenen ve 25.09.2002 tarih ve 24887 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Elektrik Piyasası Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin ” bir başka müşteri mülkiyetindeki tesislerden faydalanma” konusunu düzenleyen 8. maddesi yeniden düzenlenmiş ve

değişiklik 30 Aralık 2005 tarih ve 26039 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe sokulmuştur.

8. maddenin 30 Aralık 2005'ten ve EPDK Yasasından önceki hali; “Bir başka müşteriye ait branşman hattından yararlanmayı dağıtım lisansı sahibi tüzel kişinin hesaplayacağı hat katılım bedeli” nin talep sahibince bağlantının yapılacağı branşman hattı sahibine ödenmesi ve bundan sonra sisteme bağlanabileceği” esasına dayanmaktaydı.

30 Aralık 2005 tarihindeki değişiklik ile ise madde; “Dağıtım Lisansı sahibi tüzel kişi herhangi bir müşterinin mülkiyetindeki branşman hattı ve müştemilatından ancak; müşterinin bağlantı anlaşması hükümleri çerçevesinde ve müşterinin ortak kullanımında olan dağıtım tesislerini devralmak suretiyle yeni bağlantı taleplerini karşılayabilir” şeklinde düzenlenmiştir.

30 Aralık 2005 tarihini baz alarak bir kıyaslama yaparsak;

Bu tarihten önceki uygulamalarda yeni enerji talepleri mülkiyeti dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi (uygulamada TEDAŞ) ye ait olan hatlarda hiçbir bedel talep edilmeden karşılanıyor, ancak mülkiyeti özel müşterilere ait olan hatlarda ise TEDAŞ tarafından hesaplanan “hat katılım bedeli” ödendikten sonra sisteme bağlantı yapılıyordu.

Evet; bu noktada bir eşitsizlik vardı. Bazı talep sahipleri hiçbir bedel

ödemeden bazı talep sahipleri ise "hat katılım bedeli" ödeyerek sisteme ulaşabiliyordu. Yani sisteme ulaşım açısından bir haksızlıktan söz etmek mümkündür ama sonuçta bir bedel ödense dahi sisteme ulaşıyor ve enerji temin edilebiliyordu.

Bunların yanı sıra ayrıca işletme-bakım sürecinde de bir eşitsizlikten söz etmek olanaklıdır.

Mülkiyeti TEDAŞ'a ait hatların işletme-bakımı için herhangi bir bedel ödenmezken, mülkiyeti 3. şahıslara ait hatların işletme-bakımı için bir masraf yapmak gerektiği gibi birden fazla trafonun beslendiği özel mülkiyetlerde dağıtım hatlarındaki işletme-bakım işlemleri hattan yararlanan müşterilerin anlaştığı ortak bir işletme sorumlusu tarafından yapılmamakta ve arıza hallerinde genellikle enerjiye en acil gereksinim duyan müşteriye arızalar giderilmektedir.

30 Aralık 2005 tarihinden sonraki uygulamaya bakarsak;

01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren madde gereğince sistemin kesintiye uğramaması için TEDAŞ mülkiyetinde olmayan dağıtım sistemlerinin TEDAŞ'ca 01.01.2006 tarihine kadar devir işlemlerinin tamamlanmış olması gerekmektedir.

Fakat o da ne? TEDAŞ bu bir günlük sürede binlerce km'lik hatların devralınması için gereken kamulaştırma işlemleri, değer tespitleri, hatların envanterlerinin çıkarılması, devir bedellerinin hak sahiplerine ödenmesi, ortaya çıkabilecek yasal sorunlar ile bu hatları devraldığında işletme bakım için gereken ekip ve ekipman temini çalışmalarını yapmamış ve sistem tıkanmıştır. TEDAŞ'ta haklıdır, çünkü araya yılbaşı tatili girmiştir.

Bu andan itibaren sadece mülkiyeti TEDAŞ'a ait hatlardan bağlantı yapılabilen, artık mülkiyeti TEDAŞ'a

ait olmayan hatlardan bağlantı yapılamamaktadır.

İşte bu noktada EPDK sorunu çözmek için devreye girecek ve 24.06.2006 tarih ve 26208 sayılı resmi gazetede yayımlanan bir düzenleme ile 8. maddenin uygulamasını 31.12.2006 tarihine kadar erteleyerek TEDAŞ'a yeni bir süre tanıyacaktır.

Fakat sonuç yine değişmemiştir. TEDAŞ Yönetmelik hükümlerinin gerektirdiği hatları devir almak için parmağını dahi oynatmadığı gibi, bu hatlara alternatif olarak yeni dağıtım hatları da tesis etmemiş/ edememiştir.

Sistemdeki tıkanıklık devam etmektedir ve artık sesler iyice yükselmeye başlamıştır.

Tarlada ürün sulanamamış, yatırımcı yatırımını işletmeye sokamamış, çaresiz kalan insanlar planlamalarının çok üzerinde yatırım yaparak çok uzaklarda da olsa TEDAŞ'a ait hatlara "eşit bir şekilde" ulaşmışlar ve de güzergah bulabilmişlerse enerjilerini getirmişlerdir.

Kendi arazisinin içinden veya yanından başkalarına ait hatlar geçmesine rağmen, bir kaç katı fazla yatırım yapmıştır ama olsun, ekonomik olmasa da sorununu çözmüştür.

Süre içinde eski uygulama mumla aranır olmuştur. Öte yandan tepkilerin artması ile EPDK bir hamle daha yaparak sorunu çözmek için bu kez 8. madde uygulama süresini bir yıl daha erteleme amacıyla bir karar alır ve Resmi Gazetede yayımlanmak üzere Başbakanlık'a gönderir.

Fakat bu kez Başbakanlık bu talebi geri çevirir ve EPDK'ya sorunun temelden çözümü gerektiğini uygun bir dille anlatır.

Peki; ne olmuştur da EPDK 30 Aralık 2005'ten önce işleyen sistemi çözümsüzlüğe iten bu değişikliği yapma gereğini hissetmiştir?

Bu sorunun cevabı EPDK'nın EMO'ya muhatap 09.04.2007 tarih ve 9409 sayılı yazısında verilmektedir.

Bu yazıda EPDK; Yönetmelik 8. maddesinin değiştirilme gerekçesini 4628 sayılı EPDK yasasının 38. maddesine dayandırmaktadır. 38. maddenin içeriği ise;

"Gerçek veya tüzel kişilerin iletim veya dağıtım sistemine bağlantı ve sistem kullanım taleplerinin ilgili mevzuat gereğince müstakil olarak iletim ve/veya dağıtım faaliyetini yürütmekle görevli TEİAŞ ve/veya dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiler tarafından eşit taraflar arasında ayırım gözetmeksizin karşılanması zorunludur." denmektedir.

Yasa maddesi yukarıdaki cümlesinden sonra aşağıdaki şekilde devam etmektedir;

"Sisteme bağlantı yapılması halinde sistem kullanımı açısından kapasitenin yetersiz olması nedeniyle genişleme yatırımı veya yeni yatırım yapılmasının gerekli olduğu ve yeterli finansmanın mevcut olmadığı hallerde söz konusu yatırım TEİAŞ ve/veya dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi adına, bağlantı yapmak isteyen gerçek veya tüzel kişiler tarafından ilgili mevzuat kapsamındaki teknik standartlar sağlanarak yapılabilir veya finanse edilebilir. Bu durumda gerçekleşen yatırıma ait toplam harcama tutarı sisteme bağlantı yapan gerçek veya tüzel kişi ile TEİAŞ ve/veya dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiler arasında yapılacak bağlantı ve sistem kullanım anlaşması çerçevesinde gerçek veya tüzel kişinin iletim ve/veya dağıtım tarifesi bedelinden düşülür" denmektedir.

Yani yasa maddesinin ruhundaki "Sisteme ulaşım açısından eşitlik sağlanması" talebinin çözüm önerileri yine madde içinde de yer almıştır. Eşit

ulaşım için tesislerin devralınması şart ve tek yol değildir.

Yasa yeni bağlantı yapacak kişilerin dağıtım lisansı sahibi tüzel kişinin yatırım eksikliğinden doğan masraflarının talep sahibince karşılanmasını ve bu masrafların da dağıtım tarifesi bedelinden düşülerek iade edilmesini emretmektedir.

8. madde de tarif edilen hatların TEDAŞ'a devir alınması da sonuçta bir yatırımı dolayısıyla bir finansmanı gerektirmektedir.

Ancak; TEDAŞ'ın bu kadar kısa sürede bu yatırımı yapması hem süre hem de finansman açısından mümkün değildir. Öyleyse yasanın tariflediği "tüzel kişi adına" yatırımın talep sahibince yapılması ve masrafların tüketim bedelleri üzerinden iadesi koşulu kendiliğinden oluşmaktadır.

Olaya bu açıdan bakıldığında yeni bağlantı yapacak müşterilerin ödeyecekleri "hat katılım bedelleri" TEDAŞ'ın tesisleri devir alırken yapması gereken yatırımın bir parçası olarak algılanmalı ve çözüm bu yönde geliştirilmelidir.

Fakat EPDK zor olan yöntemi seçmiş ve çok uzun bir sürede çözülebilecek (belki de hiç çözülemeyecek) olan devir şartını sistemin önüne koymuştur.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

1- "Sisteme ulaşım" da eşitlik sağlanmak isteniyorsa bir başka müşterinin mülkiyetindeki hatlardan enerji verildiğinde yeni bağlantı sahibince ödenen "hat katılım bedeli" 38. madde gereğince "dağıtım tarifesi" bedelinden düşülmelidir. Böylece sisteme eşit ulaşım sağlanacağı gibi TEDAŞ'ta peyderpey bu tür hatların mülkiyet ve işletme sürecine katılacaktır.

2- EPDK yasasında "Dağıtım Hatları" tarif edilirken "Bir dağıtım şirketinin belirlenmiş bölgesinde işlettiği ve/veya sahip olduğu elektrik dağıtım tesislerinin ve şebekesi olarak tariflenmiştir.

Burada dağıtım şebekesine sahip olmanın dışında bir de "işletme hakkından söz edilmektedir.

Mülkiyeti bir başka müşteriye ait olan hatların mülkiyetini devralmak yerine işletme hakkını devralarak (ki bu işlem mülkiyet devrinden daha kolaydır) işletme bakım sürecindeki eşitlik ilkesi de yerine getirilmiş olacaktır.

Şu andaki uygulamanın devam etmesi hususunda ısrarcı olunması halinde sisteme eşit ulaşım sağlanması adına;

Talep sahibinin hemen yanı başındaki "diğer müşteri hattından enerji almak" yerine TEDAŞ'a ait hatlardan enerji alınması uygulaması devam edecektir. TEDAŞ'a ait hatlar ise

sistemin her noktasına mevcut değildir ve bu nedenle gereğinden fazla yeni hatlar tesis edilmektedir.

Bununla birlikte yan yana iki parselin ayrı ayrı trafo yapması durumunda aynı güzergahtan hatlar çekilmesi; gerek güzergah sorunu, gerek ekonomiklik ve gerekse çevresel kirlilik açısından sorunlar doğurmaktadır.

8. maddenin yeni şeklinin ortaya çıkardığı sakıncalar ve uygulamada yarattığı sorunlar EPDK yetkililerince sahada yapılacak küçük bir incelemeyle anlaşılabilir.

Propaganda filminin sonunda Gümrük Muhafaza Müdürü (filmdeki adıyla MEHDİ) gerçeği anlamıştır ama gerçeği anlamamakta direnen memurları hala görev başındadır.

Umuyoruz ki; bizim filmin sonunda da bir "MEHDİ" çıkar ve dağıtım sisteminde adaleti sağlamak uğruna yaratılan sorunları görür ve "kuyuya atılmış taş" çıkarır.

Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği 8. maddesinde yapılan değişiklik ile TEDAŞ'ın tesis sahibi olan müşterilerin tesislerinden faydalanmak için kullandığı zorlayıcılık ortadan kalkmıştır. Ancak burada unutulmaması gereken konu müşterinin başkasının tesisini kullanma yönündeki insiyatifine TEDAŞ'ın müdahale olanağının bulunmamasıdır.

Abone sisteme bağlantı yaparken mülkiyeti kendisine ait tesisi kullanabileceği gibi kiraladığı veya müştereken malik olduğu ya da intifa hakkı sahibi olduğu, kısaca herhangi bir hukuki hakka dayanılarak, sahibi tarafından kullanılmasına izin verilen tesis vasıtası ile sisteme bağlanmasına bir engel bulunmamaktadır.

Diğer taraftan EPDK Lisans Yönetmeliği 38. Maddesi gereğince TEDAŞ (GEDAŞ)'ın müşterilerin enerji taleplerini eşitlik ilkesine uygun olarak karşılanması zorunluluğu getirilmiştir. Aksi takdirde TEDAŞ (GEDAŞ) hakkında Enerji Piyasası Yasası II. Maddesi gereğince işlem yapılması zorunluluğu doğmaktadır. GEDAŞ'ın kendisine ait hat olmaması gereğince çok yüksek maliyetlerde bağlantı tesisi yapılmasını istemesi de eşitlik ilkesine aykırıdır.

Av. Zeki İŞLEKEL
Şube Hukuk Danışmanı